

Mikkelsmess 2024

Sindre Eide

(Hovedmomenter i seminar/ lagt opp til innspill av deltakerne underveis:)

Bruk av barn og unge som medliturger og ministranter

- strøk «bruk av». Forskjellen antyder at de ikke er objekter – men subjekter, uansett hva slags oppgaver de utfører, de er regnet med – de er delaktige i gudstjenesten som helhet og skal få merke at de er med på noe viktig.

Ministrant – av ministrare = å tjene. Fra katolsk – person som bistår presten under feiringen av den liturgiske handlingen. I DNK ble betegnelsen ministrant brukt første gang «offisielt» i ordningen familiemesse, utviklet på 90-tallet. Familiemessen fanget opp det som allerede var praksis mange steder. *Noe av særpreget ved familiemessen ligge i medvirkning av barn og unge som **medhjelpere** eller **ministranter**.* (fra Veiledningen)

- Medhjelper – ikke noe godt begrep. **Medliturg** – begrepet innført med gudstjenestereformen. Understreker samhandlingen mellom alle involverte i gudstjenesten.

Et annet særpreg ved familiemessene vektlegging av handling og bevegelse i kirkerommet. De medvirkende forflytter seg i rommet, slik at gudstjenestens liturgiske tyngdepunkter beveger seg mellom døpefont, lesepult/prekestol og alter.

Mye av tenkningen og innholdet i familiemessen er videreført i Ordningen for hovedgudstjeneste. Blant annet «Dåpspåkinnelsen» - Samlingsbønn nr 6 (Gudstjeneste med veiledninger, side 55) – med det flotte omkvedet «Som regnbuen lyser dine løfter, Gud» - Vekselbønn mellom Liturg, medliturger og menighet.

NB! Noter til denne samlingsbønnen i Liturgisk musikk for DNK (side 146) – Egil Hovland...

Hvorfor benyttes denne og andre varianter så sjelden? Jeg har en mistanke om at i mange menigheter har man ikke gitt seg tid til å se gjennom alle de mangealternativene som finnes i gudstjenesteboken... (Hjertesukk!)

I løpet av prosessen med familiemessen og reform av hovedgudstjenesten var jeg redaktør for en bok med en ganske kryptisk tittel: DUFTEN AV NARDUS! Ideen til tittelen fra en av menighetene som beskriver hvordan barn og unge er medarbeidere i gudstjenesten. I Rønvik, Bodø (kateket Sølvi Malmbekk):

Barn og unge har utrolig mye som kan berike menighetens liv. La dem få slippe til midt i menighetens fellesskap, også på menighetens hovedsamling, søndag formiddag.

Kirken skal fylles av dufter, sang smak og bevegelse. Det skal være plass for farger og fantasi, glede og sorg, bønn og lovsang.

*«Hele huset ble fylt av duften», står det i fortellingen da Maria åpnet narduskrukken (Joh 12,1-3). Alle barn, unge og voksne som fyller kirken, sangen, bønnene, det nybakte brødet, alt uttrykk for medarbeiderskap og deltakelse, alt er som en deilig duft som fyller kirkerommet! **Duften av nardus!***

Hovedgudstjenesten – en gudstjeneste for alle (Gudstjenesteboken, veiledninger, side 314). Det er jo selvsagt – men det må jo også synliggjøres fra søndag til søndag: *Den norske kirke består av mennesker som ved dåpen er satt in i fellesskapet med Gud og hverandre. Alle dømte tilhører kirkens fellesskap, uavhengig av livsfase og livssituasjon, alder og funksjonsevne. I fellesskap med hverandre skal vi feire gudstjeneste i all vår forskjellighet og mangfold, som forskjellige lemmer på ett legeme.*

Der er derfor vi inkluderer barn og unge i gudstjenesten med helt konkrete liturgiske funksjoner. Hver på sin måte er de med og synliggjør hva gudstjeneste er, hva kirke er.

Barn og unge som medliturger/ministranter er altså ikke bare noe «kjekt å ha». «kjekt å få til»... Og det handler ikke om å dele ut noen oppgaver på enkelte gudstjenester - men om å forberede og veilede på en slik måte at barna og unge kjenner seg trygge på det de skal utføre, kjenner seg delaktige i gudstjenesten som helhet....

(Hjertesukk – vært på gudstjeneste. Godt voksne (pensjonister som regel!) som medliturger, ønsker velkommen, leser tekter, medvirker under nattverd... Noen konfirmanter er der også. De får dele ut salmebøker, kanskje tenne lys på globen – men det er de godt voksne som gjøre alle de «viktige» oppgavene. Hvorfor må det være slik? Hadde de ikke tid til å sette de unge inn i oppgavene? Hadde de ikke tro på at de kunne lese tekster godt nok?)

REPRESENTATIV MEDVIRKNING (Gudstjeneste med veiledninger s. 329)

Medliturger synliggjør fellesskapet.

«Alle som utfører oppgaver i gudstjenesten, synliggjør fellesskapet. Et så representativt utvalg av menigheten som mulig bør være medliturger, med hensyn både til alder, kjønn, bosted, sosial og kulturell bakgrunn. De som sitter i kirkebenkene, skal kunne *identifisere seg med* medliturgene. Når noen på ens egen alder, eller fra nabolaget, bærer prosesjonskors, heller vann i døpefonten, leser samlingsbønnen eller en bibeltekst, samler inn offer eller bærer frem brød og vin til nattverden, blir en lettere delaktige i det som skjer. Dette bidrar til å styrke medeierskapet til gudstjenesten for alle som er i kirken, og kan gi en opplevelse av at gudstjenesten ikke bare er *for oss*, men også *med oss*.»

HVEM SKAL VÆRE MEDLITURGER / MINISTRANTER I VÅR MENIGHET?

Skal det være en fast gruppe – som får en grunnleggende opplæring, og som veksler fra søndag til søndag (3-4 hver gang?). Skal det være i tilknytning til fasene i trosopplæringen? Det betyr nye som må lære opp hver gang. Konfirmantene – en liten gruppe hver gang. Speidere? Fra barneklubb eller fra kor....

Mange muligheter – mange forskjellige modeller

«Duften av nardus» - Fire forskjellige menigheter, fire forskjellige fortellinger

1. Stavanger Domkirke – Korskolen! /ved Ragnhild Hadland)

Minstranter på barnegudstjenester (lørdag formiddag) – Knøttekoret/Aspirantkoret.

Nå barna er 9 år, begynner de i guttekoret eller pikekoret. De fleste ministranter i høymessen rekrutteres herfra.

Bevisst opplæring – ved å delta på gudstjenester. Gi barna opplevelse av gudstjeneste som *noe vi gjør*, ikke *noe vi går på*.

«I starten fikk barna oppgaver som å bære fram lys og bok i prosesjonen, og å dele ut lys til dåpsfamilier, Senere har oppgavene utviklet seg. Nå er ministrantene blitt uunnværlige, og kirketjeneren får en travel jobb dersom det en søndag ikke er ministranter.»

2. Brumundal og Veldre menigheter (ved tidligere sokneprest Geir Hansen)

Familiemessen – regelmessig bruk av den fra 2003. Ministranter fra barnekorene og konfirmantene. Ministranter rekruttert fra gang til gang. Noen «gamle» sammen med «nye». Aldersspenn fra ca 9 til 15 år..

Grundig opplæring / Øvelse (side 52) .

Visjon: Liturgisk samhandling mellom liturg, voksne medarbeidere og ministranter, som fast element i alle høymessene våre....

3. **Rønvik, Bodø** (stor bydelsmenighet – kateket Sølvi Malmbekk)

«Vi ønsker at barn og konfirmanter, unge og eldre skal få delta, gjerne med oppgaver i menighetens gudstjenesteliv, og være medarbeidere i arbeidet med å utvikle gudstjenesten.»

Et variert gudstjenesteliv. Også her ble familiemessen en god start for å utvikle deltakelse.

Utnytte kirkerommet, med bevegelser og vandringer.

Konfirmanter har faste ministrantoppgaver. Det var med dem det startet.... (side 58)

4. **Gildeskål** (ved tidligere sokneprest Kyrre Kolvik) – sprett bebyggelse, store avstander.

Konfirmanter! «Å oppleve noe godt sammen i kirken kjentes om den alle beste måten å formidle smaken av menighetsliv på. Da oppstod også det sterke behovet for å få med konfirmantene fra tilskuerplass til aktørplass. Vi ønsker at ungdommene skal være med som deltakere på ordentlig. Det holder ikke å gå i hælene på kirketjeneren for å se hvordan ting skal gjøres. Det må heller være kirketjeneren som går diskret i hælene på konfirmantene for å gi trygghet og se at ting blir gjort riktig.»

Høytidelig, ikke stivt (s. 68)

Oppgavelisten (s. 70)

Kappe eller ikke kappe (s. 72)

Forutsetning for å lykkes:

- God tilrettelegging
- grunntrening
- oppgaver etter mestringssevne
- variasjon
- forberedelse
- tenk trygghet
- klær (s. 75 Grunnholdning: Du er fin som du er, og vi er glad for at du er her!)

NATTVERDEN – side 72 Konfirmantenes deltakelse, og hvor alvorlig de utførte tjenesten...

Hva slags oppgaver skal barn og unge ha som medliturger?

Stor variasjon i menighetene jeg har referert fra (Nardus-menighetene)

DELE UT ARKET (Medliturger – Gudstjenesteboken med veiledninger, side327-328)

Om de forskjellige betegnelsene. Bevisstgjøre på ML! – ML/L – L/ML

Utfordring: Å slippe til medliturgene i større grad. Bare sjelden opplever jeg at det er andre enn presten som leder forbønnen. Hvorfor må presten lese annethvert avsnitt? Hvorfor ikke overlate det hele til medliturger, gjerne voksne, barn og unge i veksel...

SE PÅ OPPGAVENE – evt summegrupper.

Hvilke oppgaver vil dere gi til barn og unge?

KJERNRPUNKT: OPPLÆRING – gi forståelse for oppgaven, hvorfor vi gjør dette / Gi konkret veiledning om hvordan oppgaven utføres... Trening (korsbæring etc).

Det er mange måter å gjøre det på.

Eksempel (Jar):

Med konfirmanter (i stor menighet – ca 130 konfirmanter). 6-7 medliturger hver gang.

Det trengs en som leder denne tjenesten – kan være for stressende for prest/liturg.

Jar – Thomas... Jeg fikk oppgaven, som frivillig på noen gudstjenester. Møtte konfirmantene kl.

10.15. Brukte Flippover / Tavle. Oppgaver skrevet opp på forhånd. Gikk gjennom alle oppgaver.

Forklarte og fordelte... Deretter øvelse i rommet. Gjennomgikk alle bevegelser. Hvor gå? Hvor

sitte, når reise seg opp etc... NB! Mikrofonprøve for dem som skal lese.. (NB! De bør ha fått tekst

på forhånd!)

Bevegelsene i kirkerommet / Alle gjøre-tingene

Prosesjon (inn – og UT!) – både kors og lys. Evangelieprosesjon.

Frembæring av brød og vin samtidig med takkofferet (fra et bord fremme i kirken – til alteret /

bordet dekkes...)

FORBØNNEN (Forbønnsmodell 4 – Fire himmelretninger)

Gudstjenesteboken med veiledninger, side 94

- forberedelse under forbønnsverksted!

Forbønnsmodell 5 (Bønnevandring!)

Gudstjenesteboken veiledninger side96

Inkludere ministranter / medliturger i forskjellige formere for gudstjenesteverksteder..

Barn og unge som **forsangere, musikere** etc...

Utnytte mulighetene – samarbeid med kulturskole, korps osv.

I sin bok «**Mänsklig gudstjänst**» (Om gudstjenesten som relasjon og rite) setter **Martin Modeus** fokus på en rekke grunnleggende problemer (Systemfel!) som etter hans mening påvirker gudstjenesten i negativ retning. Den første «systemfel» han nevner, kaller han «mänsklig likformighet». Han beskriver hvordan gudstjenester i altfor stor grad er preget av konformitet og likhet både med hensyn til språk, uttrykksformer og hvordan man skal oppføre seg i kirkerommet. Svaret på dette er form Modeus **radikalt mangfold**.

«Det är alltid enklare att samlas med de likesinnade än at vara öppen för dom som inte är som jag. Men i mångfaldets sammanhang kan vi mötas i det som er djupt mänskligt»

Vi skal ikke engasjere barn og unge som ministranter/medliturger for å aktivisere dem. Vi gjør det for gudstjenestens skyld, for menighetens skyld, for fellesskapets skyld – for at de ved sin deltakelse kan bidra til en gudstjeneste som i størst mulig grad oppleves som en **gudstjeneste for alle**.

Hovedgudstjenesten – en gudstjeneste for alle

I fellesskap med hverandre skal vi feire gudstjeneste i all vår forskjellighet og mangfold, som forskjellige lemmer på ett legeme.

Sindre Eide 24.09.2024

VEDLEGG

Medliturger

(Gudstjeneste med veiledninger, side 327-328)

”Med medliturg menes alle personer som i tillegg til liturg utfører liturgiske oppgaver i gudstjenesten” (Jf. Almennelige bestemmelser punkt 10). Også andre prester, prost eller biskop som medvirker i tillegg til tjenestegjørende prest (liturgen), er i denne sammenheng å betrakte som medliturger. Disse kan selvsagt utføre noen av liturgens oppgaver, som er merket med L i ordningen. Oppgavene som er merket med ML, er først og fremst tiltenkt ikke-ordinerte medliturger.

Både antall oppgaver og antall medliturger vil variere fra menighet til menighet og ut fra type gudstjeneste.

I Ordning for hovedgudstjeneste er det angitt med betegnelsen ML at en *medliturg* skal utføre følgende oppgaver:

- Be samlingsbønnen (ledd 4)
- Lese de to første tekstlesningene (leddene 9 og 11)

Bokstavsymbolet ML/L betyr at *medliturgen* har forrang fremfor liturgen til å utføre bestemte oppgaver:

- Lede trosbekjennelsen (ledd 14)
- Lede forbønnen (ledd 18)
- Lede ”Vi minnes de døde og ber for de sørgende” (avslutningen av ledd 18)

Bokstavsymbolet L/ML betyr at *liturgen* har forrang, men at også en medliturg kan utføre følgende oppgaver:

- Være forsanger på innledning til Lovsang Gloria (Ære være Gud... - ledd 7)
- Innlede tekstlesningene (La oss høre Herrens ord – ledd 9)
- Lese evangelieteksten (ledd 12)
- Lede siste del av fredshilsen (ledd 22)
- Be takkebønnen etter nattverdmåltidet (ledd 23)
- Være forsanger på Lovprisning Benedicamus (La oss prise Herren – ledd 25)
- Fremsi utsendelsesordet (ledd 26)

Rubrikkene, som er forklaringene med rød skrift i Ordning for hovedgudstjeneste, og Veiledningen til gudstjenestens hoveddeler åpner for at medliturger kan utføre enda flere oppgaver:

- Gi informasjon og velkomst ved gudstjenestens begynnelse (ledd 1)
- Delta i inngangsprosesjon, bære kors eller nattverdelementene eller annet som skal settes på alteret (ledd 2)

- Medvirke under dåpshandlingen ved å helle vann i døpefonten, tørke dåpsbarnets hode, tenne dåpslys m.m.)
- Delta i evangelieprosesjon (ledd 12)
- Delta under prekenen, eventuelt holde preken etter fullmakt fra gudstjenesteleder. (ledd 13)
- Lese kunngjøringer (ledd 16)
- Samle inn offer / bære frem offer (ledd 19 eller 20)
- Bære frem brød og vin under forberedelse av nattverden (ledd 20)
- Lese deler av nattverdliturgien (ledd 21)
- Delta under utdeling av nattverd (ledd 22)
- Delta i utgangsprosesjonen (ledd 27)
- Medvirke som forsanger(e) – alene eller i et kor (ledd 7,10,12,14,18,19,22)
- Spille sammen med organisten eller eventuelt sammen med andre musikere, til salmer, liturgisk musikk, kor og innslag med instrumentalmusikk.
- Ha kirketjenerfunksjoner, som å gjøre i stand gudstjenesterommet, ringe med klokkene m.m.
- Være kirkeverter (dele ut salmebøker, eventuelt gudstjenesteprogram, hjelpe til rette dem som særlig trenger det, osv)
- Være til stede i kirkerommet under gudstjenestens forberedelsesdel. En kan være tilgjengelig om noen ønsker samtale/sjelesorg, hjelpe dem som vil bruke lysgloben, osv. m.m.)
- Utføre praktiske oppgaver i fortsettelsen av gudstjenesten, med kirkekaffe, andre arrangementer, evt. informasjonstjeneste.